

УДК 378-048.87(477.82)

А. І. Поручинський,
кандидат біологічних наук, доцент, декан біологічного факультету СНУ імені Лесі Українки;
Л. О. Коцун,
кандидат біологічних наук, доцент СНУ імені Лесі Українки

Співпраця Волинського еколого-натуралістичного центру та Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Узагальнено багаторічний досвід співробітництва біологічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та Волинського обласного еколого-натуралістичного центру.

Ключові слова: *співпраця, Волинський обласний еколого-натуралістичний центр, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, натуралістична робота.*

Poruchynskiy A. I., Kotsun L. O. Cooperation of Volyn Ecological and Naturalistic Center with Lesya Ukrainka Eastern European National University.

Long-term experience of cooperation of the biological faculty of Lesya Ukrainka Eastern European National University with Volyn Regional Ecological and Naturalistic Center is generalized.

Key words: *cooperation, Volyn Regional Ecological and Naturalistic Center, Lesya Ukrainka Eastern European National University, naturalistic work.*

Постановка проблеми. Проведення програмних дослідів, спостережень з учнями за різноманітними об'єктами і явищами навколишньої живої та неживої природи, фіксація результатів спостережень та їх використання в навчальному процесі, виховання екологічної культури та свідомості займають важливе місце в діяльності вчителя біології [2]. Крім уроків, ця робота охоплює значний обсяг у позаурочній та позакласній навчально-виховній діяльності педагога та учнів.

Позакласна натуралістична робота дає змогу школярам всесторонньо пізнати природу свого краю та інших регіонів, сприяє творчій самореалізації учнів у вільний від навчання час, інтелектуальному розвитку особистості, підготовці до професійної діяльності, активного громадського життя, залучення до практичної природоохоронної роботи [1]. Адже натуралістами здавна називали дослідників природи (*natura* латиною означає «природа») зі сформованим цілісним поглядом на довкілля.

Разом зі школою важливе значення в організації різноманітної натуралістичної роботи з учнями різних вікових категорій відіграє діяльність еколого-натуралістичних центрів (ЕНЦ), які функціонують у всіх обласних центрах України. На відміну від школи, де пріоритетом є навчально-виховний процес відповідно до вимог навчальних програм, а натуралістична робота виступає важливим засобом їх успішного опанування, в еколого-натуралістичних центрах різнопланова натуралістична діяльність є основною, а знання, вміння і навички, які здобувають учні при цьому, свідчать про її успішність і є її наслідками. При цьому

важливе значення має тісна співпраця ЕНЦ не лише зі школами свого регіону, учні яких є одночасно членами гуртків і учасниками різноманітних акцій, які проводять працівники еколого-натуралістичного центру, але й з тими вищими навчальними закладами, котрі здійснюють підготовку вчителів для цих шкіл (а часто і працівників для згаданих центрів).

Виклад основного матеріалу. У цьому контексті Волинський обласний еколого-натуралістичний центр має унікальні можливості співпраці з біологічним факультетом Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, де готують майбутніх учителів біології.

На біологічному факультеті СНУ імені Лесі Українки склалась певна система співпраці з Волинським обласним еколого-натуралістичним центром. Вона здійснюється на основі укладеної угоди, що включає такі основні пункти:

– допомога у реалізації пріоритетних напрямів розвитку еколого-натуралістичної роботи на Волині (розробка навчальних планів, програм, видання навчально-методичних матеріалів). Під егідою Волинського обласного ЕНЦ видано «Атлас рідкісних рослин Волині» (2011 р.);

– розвиток експериментально-дослідницької діяльності з учнями у секціях «Сільське господарство» та «Лісівництво» Волинського відділення МАН України, самостійне виконання ними наукової праці (робота учениці 11 класу гімназії № 21 м. Луцька І. Сагайдак «Інвазійні види рослин міста Луцька» зайняла II місце на Всеукраїнському конкурсі-захисті наукових робіт з біології в квітні 2011 р. в м. Київ; учень Волинського

обласного ліцею-інтернату А. Журавель з роботою «Сучасний стан парку культури та відпочинку ім. Лесі Українки м. Луцька (Волинська область)» зайняв I місце на Всеукраїнському конкурсі-захисті наукових робіт з біології у квітні 2013 р. в м. Київ; учениця 11 класу НВК № 9 М. Хілько – II місце на обласному конкурсі-захисті наукових робіт МАН України в 2013 р. з роботою «Трансформація фітобіоти військового полігону міста Володимира-Волинського (Волинська область)» (керівник Л. О. Коцун); Д. Скоцик – «Інтродукція деревних порід в Павлівському лісництві Іваничівського району Волинської області» (II місце у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідних робіт учнів – членів МАН України, 2010 р.); О. Шевцов, учень Волинського обласного ліцею-інтернату, – «Особливості вегетативного розмноження декоративно-садового матеріалу в умовах державного підприємства „Волинський лісовий селекційно-насінневий центр”» (III місце у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідних робіт учнів – членів МАН України, 2009 р.) (керівник В. П. Войтюк) тощо;

– проведення під керівництвом викладачів біологічного факультету наукових досліджень учнів, самостійне написання ними наукових робіт, участь у конкурсах шкільних лісництв, шкільних аграрних об'єднань, конкурсі «Дотик природи» тощо. Учениця 9 класу НВК № 9 Анна Тимчій зайняла 1 місце на республіканському конкурсі «Дотик природи» у 2015 році з роботою «Еколого-біологічні особливості *Pinus sylvestris* L. в умовах урбогенного середовища міста Луцька»;

– участь викладачів біофаку в натуралістичній гуртковій роботі Центру (керують гуртками «Основи фізіології рослин», «Лісівництво», «Декоративне садівництво» тощо);

– участь науковців факультету в науково-практичних конференціях, присвячених педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського та А. С. Макаренка;

– залучення студентської молоді до реалізації екологічних проектів: збір учасників польових походів та екологічних експедицій (С. Кузьмішина, О. Шукалович, Асканія-Нова, 2011 р.), Всеукраїнський конкурс екологічних експедицій, польових практик та екскурсій (Т. Шворак, В. Сіра, Донецьк, 2012 р.);

– участь викладачів СНУ імені Лесі Українки у роботі очно-заочної біологічної школи. Заняття проходять у формі лекцій, лабораторних занять, уроків-екскурсій. Формою контролю та діагностики знань є виконання практичних літніх завдань, контрольних робіт та іспит. У кінці роботи учні отримують свідоцтво про закінчення школи. Один рік випускники користувалися пільгами під час вступу на біологічний факультет СНУ. На жаль, ця форма

співпраці не мала продовження, хоча у деяких вищих навчальних закладах вона існує;

– здійснення викладачами СНУ імені Лесі Українки відповідного науково-методичного супроводу в різних напрямках дослідницької роботи Центру (реалізації екологічних проектів, науково-дослідницьких робіт, розв'язанні екологічних проблем тощо);

– участь викладачів біологічного факультету в журі конкурсів обласного («Дотик природи», олімпіада екологічних проектів тощо) та всеукраїнського (конкурс агітколективів «Земля – наш спільний дім», зліт шкільних лісництв тощо) рівнів, які проводилися під егідою Волинського обласного еколого-натуралістичного центру;

– участь науковців факультету в проведенні науково-методичних семінарів, конкурсі методичних розробок та віртуальних ресурсів еколого-натуралістичного спрямування для педагогів ЕНЦ області (приклад – семінар «Організація науково-дослідницької роботи педагогами еколого-натуралістичного центру»);

– участь викладачів біологічного факультету в проведенні круглих столів для керівників дитячих об'єднань (примірна тематика: «Методи досліджень різних об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області», «Створення формового плодового саду та участь дітей у догляді за ним» тощо);

– участь біофаку в розробці та реалізації стилістичних задумів оформлення кабінетів Центру, навчально-дослідних ділянок тощо.

Також студенти кафедри ботаніки біологічного факультету неодноразово проходили виробничу практику на базі Волинського обласного еколого-натуралістичного центру. Педагоги цієї установи проводять плідну профорієнтаційну роботу на біологічному факультеті. Більшість працівників ЕНЦ свого часу закінчили цей факультет і успішно працюють у цій установі.

Учні, які брали активну участь у роботі еколого-натуралістичного центру, по закінченні навчання в школі отримують високі бали на зовнішньому незалежному оцінюванні з біології та долають конкурс при вступі до вищих навчальних закладів України на спеціальності, де профільним предметом є біологія. Переважно вони стають студентами державної форми навчання.

Висновки. Таким чином, співпраця педагогічних колективів біологічного факультету СНУ та Волинського обласного еколого-натуралістичного центру переконливо доводить, що тісна взаємодія всіх компонентів єдиного освітнього простору сприяє високій якості освіти учнів середньої школи, зокрема, забезпечує глибокі знання біології, особистісний та інтелектуальний розвиток кожного учня, сприяє свідомому вибору професії.

Література

1. Вербицький В. В. Еколого-натуралістична освіта в Україні: історія, проблеми, перспективи / В. В. Вербицький. – К. : Аверс, 2003. – 304 с.
2. Коцун Б. Б. Основи натуралістичної роботи : робоча навч. програма / Б. Б. Коцун, Л. О. Коцун. – Луцьк : Вежа, 2002. – 26 с.